सुरवाणीसमाराधकेभ्यः स्वागतम्

डा. कं.कादम्बिनी
सहायकाचार्या
रा. सं. विद्यापीठम्, तिरुपतिः

अथ षष्ठीविभक्तिः

सम्बन्धवाचकपदस्य षष्ठीविभक्तिः

यत्र सम्बन्धः दृश्यते, तत्र सम्बन्धवाचकपदस्य षष्ठीविभक्तिः भवति।

यथा

- कृष्णस्य अग्रजः बलरामः।
- रामस्य पुत्रः कुशः।
- उमा रमायाः सखी।
- सीतायाः पतिः रामः।

अभ्यासः - 1. दिलीपः कश्चन गृहस्थः। तस्य बान्धवाः अधः निर्दिष्टाः सन्ति। दिलीपस्य इतरेषां च सम्बन्धं वाक्यैः निर्दिशन्तु।

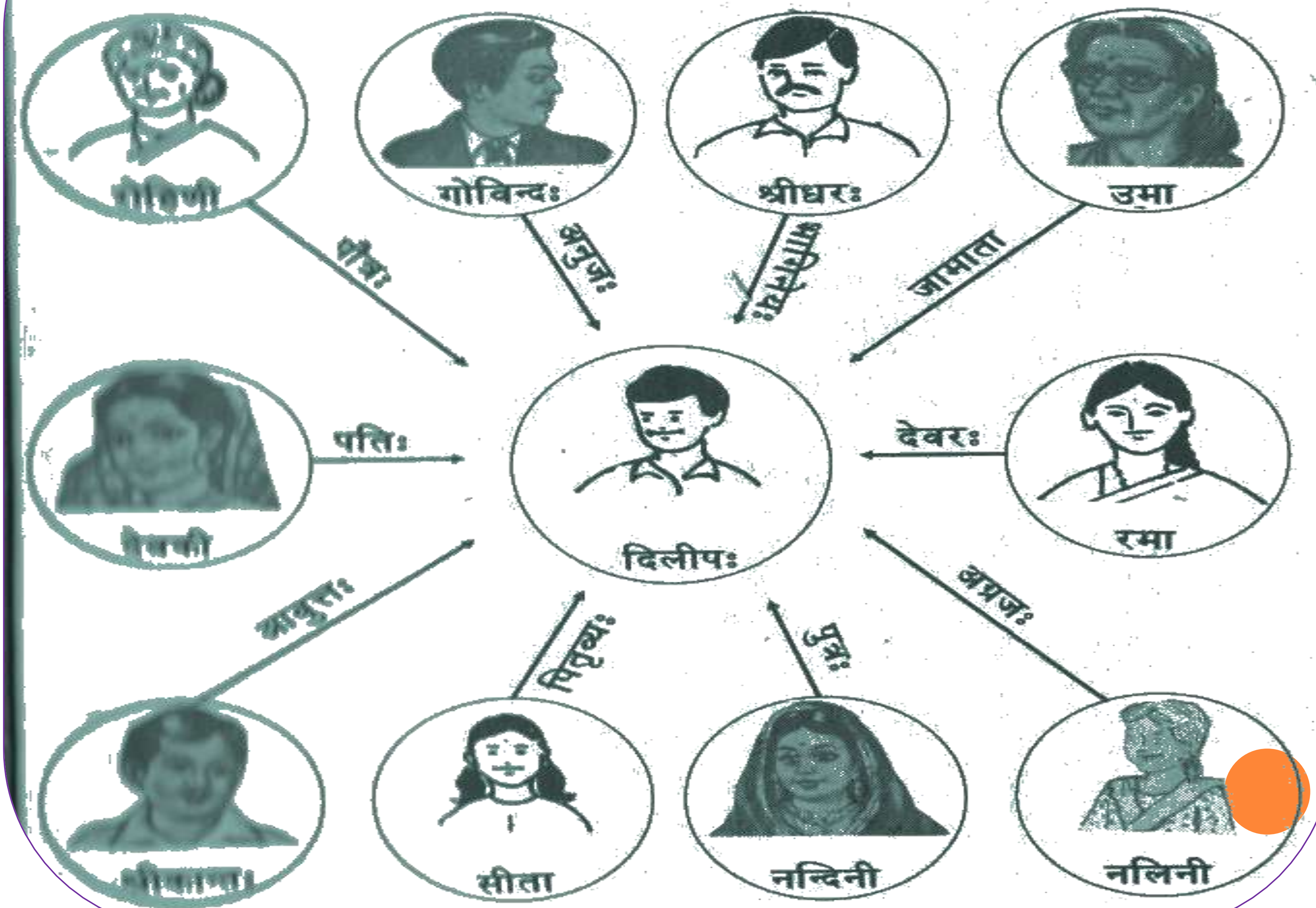

भाववाचकशब्दानां योगे कर्तुः कर्मणश्च षष्ठीविभक्तिः

पठनम्, श्रवणम्, गमनम् इत्यादीनि भाववाचकानि ।

एतेषां योगे कर्तुपदस्य कर्मपदस्य च षष्ठीविभक्तिः भवति।

यथा

रामस्य आगमने विलम्बः नास्ति। (कर्तृपदस्य)
रामस्य दर्शनेन सीता सन्तुष्टा। (कर्तृपदस्य)
गीतस्य श्रवणेन अहं सन्तुष्टः। (कर्मपदस्य)
पुस्तकस्य अध्ययनेन ज्ञानं वर्धते। (कर्मपदस्य)

यथा –

> (गीतं) ---------------- श्रवणेन अहं सन्तुष्टः ।
> गीतस्य श्रवणेन अहं सन्तुष्टः ।

१. (योग्यः) ------------------- (आहारः) ------------------- सेवनेन शक्तिः वर्धते ।

२. (ग्रन्थाः) -------------- अध्ययनम् एव (सरस्वती) -------------- आराधनम् ।

३. सः (विषयाः) ------------------- प्रतिपादनं सम्यक् कृतवान् ।

४. अद्य प्रातःकाले (कार्यक्रमः) ------------------- उद्घाटनं जातम् ।

५. भवान् शीघ्रं (पुस्तकानि) ---------------------- अन्वेषणं करोतु ।

६. (वस्त्रादीनि) ------------------------------ दानेन पुण्यं लभ्यते ।

७. पण्डितः सदा (ग्रन्थाः) --------------------- परिशीलनं करोति ।

८. कर्मकरी (पात्राणि) --------------- प्रक्षालनं कृत्वा गृहं गच्छति ।

९. कर्णः निर्धनाय (कवचं) --------------- (कुण्डलं) --------------- च दानं कृतवान् ।

१०. अहं (मूल्याङ्काः) ---------------- (नाणकानि) ---------------- च सङ्ग्रहं करोमि ।

III. अध्यापकः कस्य/कस्याः/केषां/कासां प्रतिभां दृष्टवान्/न दृष्टवान् इति अधः निर्दिष्टम् अस्ति। तदाधारेण वाक्यानि रचयन्तु।

	✓	X
१.	सः	एषः
२.	सा	एषा
३.	भवान्	भवती
४.	एताः	एते
५.	ते	ताः
६.	अहम्	वयम्
७.	भवत्यः	भवन्तः

क्रियापदानां विभज्यप्रयोगे कर्मणः षष्ठीविभक्तिः

यथा

सः पुस्तकस्य अध्ययनं(पुस्तकाध्ययनं) करोति।

अध्यापकः गद्यस्य पाठनं(गद्यपाठनं) करोति।

आचार्यः शब्दानाम् अनुशासनं(शब्दानुशासनं) करोति।

षष्ठीविभक्तेः प्रयोगः -

- सम्बन्धवाचकपदस्य
- भाववाचकशब्दानां योगे कर्तुः कर्मणश्च
- क्रियापदानां विभज्य प्रयोगे कर्मणः च षष्ठीविभक्तिः भवति।

धन्यवादाः